Lisäselvitys O 19/2025 vp Huoltovarmuus ruoan tuotannossa ja vesihuollossa / 10.4.2025

Mika Hyytiäinen

Vastaukset kansanedustajien kysymyksiin:

Elomaa: Ruoka raaka-aineineen ja lannoitteet raaka-aineineen on jätetty lännen Venäjä-pakotteiden ulkopuolelle YK:n vahvasta vetoomuksesta siksi, että tuloksena olisi laaja nälkäkriisi maapallon herkillä alueilla. Tästä syystä venäläisiä lannoitteita virtaa Suomen läpi lähinnä Kotkan sataman kautta moninkertainen määrä Suomen omaan kulutukseen verraten samoin kuin raaka-aineita päätyy Suomeen sekä sekoitettavaksi että NPK-lannoitteiden valmistamiseksi. Jälkimmäisen syy on merkittävästi halvempi hinta, josta osasyy on Venäjän valuutan tarve, osasyy jopa lännen riippuvuuden ylläpito ja osasyy laaja raaka-ainevaranto sekä tuotannon ja logistiikan halpuus. Määrät EU-alueelle ovat sodan aikana kasvaneet. Suomeen nämä aineet, lähinnä ammoniakki, tulee venäläisillä junavaunuilla.

Vuoden 2022 hyökkäyksen YARA on hankkinut oman riittävän vaunukaluston ja rakentanut satamiin purkukyvyn, joka vastaa sen koko tuotantoa. Logistisesti riippuvuus venäläisistä kuljetuksista on siis katkaistu ja kaupallinen riippuvuus voidaan nopeasti katkaista, tosin siitä aiheutuu merkittäviä lisäkustannuksia. Kyse ei siis enää ole huoltovarmuudesta tai omavaraisuudesta, vaan pakotepolitiikasta. EU on jo määrännyt venäläisille lannoitteille kesästä 2025 asteittain nousevan tullin, joka on täysimääräinen vuonna 2027. Tämä ei vaikuta omavaraisuuteen, koska sama tuodaan sen jälkeen muualta.
Kiertolannoitteilla omavaraisuutemme paranee.

Jukkola: Kuntavaalien jälkeen huomiota pitäisi kiinnittää aaseutuhallinnon asiantuntijoiden (ent. maaseutusihteerit, asiamiehet) valmiuskoulutukseen ja kriisiroolin harjoitteluun. Kunnilla on lakisääteinen velvollisuus tarjota ko. palvelu, joka yleisimmin on nykyään organisoitu usean kunnan yhteisiksi maaseutupalveluiksi. Ketju valtio (Ruokavirasto, SYKE jne) - aluehallinto (ELY, muutoksessa) - kunnat (maaseutupalvelut) ei ole eheä eikä ainakaan "paperilla" kriisinkestävä - todellisuus vaihtelee, osalla alueista kuten Pirkanmaalla koulutusta on annettu MPK/HVK harjoituksissa.

Ravitsemussuosituksista: Kasviruokapäivillä erilaisten keskuskeittiöiden valmius valmistaa ja kansalaisten syödä kasviproteiineja kasvaa. Osaamisen näkökulmasta tämä voidaan tulkita valmistautumiseksi myös syvään kriisiin. Maatalous ei todennäköisesti kuitenkaan kykene sodan olosuhteissa kovin suureen siirtymään eläinproteiinista kasviproteiiniin. Itse asiassa talvisodan aikana sianliha ei ollut säännelty, koska rehua ei ollut ja lihasta oli jopa ylitarjontaa. Seurauksena oli puute rauhan tultua, alasajo oli liian raju.

Eläin- ja kasvintuotannon eriytyminen on tulosta paitsi luonnonolosuhteista (nurmi kasvaa viljaa varmemmin) myös EU-tukialuejaosta. Tämän korjaaminen voisi kääntää kehitystä, mutta todennäköisesti hitaasti. Isompi vaikutus voisi olla biokaasuvoimaloiden määrän kasvattaminen, koska lanta ja ylimääräinen kasvisaines ovat sen jälkeen parempia lannoitearvoltaan ja kauemmas kuljetettavia. Yhteistyö myös lisääntyy tilojen välillä, kiertovirrat tehostuvat. Tällä voi olla suurikin paikallinen merkitys myös huoltovarmuuteen.

Pellon vedenhallinnan korjausvelka on iso. Tukipolitiikalla osin päätetään, tuetaanko investointeja vai tuotantoa. Erilainen säätösalaojituksen ja altakastelun tarve kasvaa ilmastouhkien ja -oimien takia. Tämä on myös osa kriisinkestoisuutta ja omavaraisuutta.

Omavaraisuutta ja sen tuomaa resilienssiä selviytyä erilaisissa vakavissakin kriiseissä ei saa katsoa ahtaasti vain nykytilan tai vienti-tuonti -riippuvuuden kautta. Paljon on tehtävissä omin toimin, kunhan toimet osataan ottaa käyttöön. Yhteistyö on tässä avaintermi.

Mika Hyytiäinen